

Matematika fanini o'rganishda Maple platformasidan foydalanish imkoniyatlari va amaliy jihatlari

O'ktamaliyev Ikromjon Qahramon o'g'li

Xo'jamqulov Ravshanbek Hasanboy o'g'li

Ibrohimjonova Mohinabonu Jamoliddin qizi

Namangan Davlat Pedagogika instituti Matematika-informatika yo'nalishi

2-kurs talabalari

Annotation: *This article is devoted to the study of the importance of the Maple platform in the study of mathematics, its capabilities and practical aspects. With the help of Maple, it is possible to solve complex mathematical problems, draw graphs and study other mathematical processes simply and effectively using digital technology.*

Keywords: Mathematics, digital technologies, platform, integral, matrix, determinant, program, site.

Аннотация: *Данная статья посвящена исследованию значения платформы Maple при изучении математики, ее возможностей и практических аспектов. С помощью Maple можно легко и эффективно научиться решать сложные математические задачи, рисовать графики и выполнять другие математические процессы с использованием цифровых технологий.*

Ключевые слова: Математика, цифровые технологии, платформа, интеграл, матрица, определитель, программа, сайт.

Annotatsiya: *Bu maqola Maple platformasining matematika fanini o'rganishdagi ahamiyati, uning imkoniyatlari va amaliy jihatlari o'rganishga bag'ishlangan. Maple yordamida murakkab matematik masalalarni yechish, grafik chizish va boshqa matematik jarayonlarni raqamli texnologiya yordamida sodda va samarali o'rganish mumkin.*

Kalit so'zlar: Matematika, raqamli texnologiyalar, platforma, integral, matritsa, determinant, dastur, sayt.

Kirish

- **Matematika ta'limida raqamli vositalarning ahamiyati.**
- **Maple dasturiy platformasining qisqacha tarixi va rivoji.**
- **Ushbu maqolaning maqsadi va ahamiyati**

Matematika ta'limida raqamli texnologiyalarning ahamiyati juda katta. Zamonaviy raqamli texnologiyalar matematika fanini o'qitish usullarini sezilarli darajada o'zgartiradi va yanada qiziqarli, samarali ta'lim jarayonlarini tashkil etishga yorrdam bermoqda.

Maple daasturiy platformasi 1980 – yillarda Kanada, Waterloo universitetida ishlab chiqilgan. Ilmiy hisob-kitoblarni amlga oshirish va matematik tahlilni osonlashtirish maqsadida yaratilgan. Dastlabki versiyalari asosan kompyuter fanlari va matematik sohalarida ilmiy tadqiqotchilar tomonidan ishlatilar edi. 1990 – yillarga kelib, Maple matematik madellashtirish, hisoblashlar va grafik imkoniyatlari bilan butun dunyo ilmiy hamjamiyati orasida mashhur

bo'lib ketti. Shu davrda u o'zining grafik interfeysi va interaktiv imkoniyatlarini yaxshiladi. Bu dasturiy ta'minot nafaqat universitetlarda balki sanoatda ham keng qo'llanila boshlandi. Maple bugungi kunda ko'plab dasturiy yangilanish va rivojlanishlar orqali o'zining qulayligi va funkcionalligi bilan taniqli bo'lib, matematik tadqiqotlar, muhandislik, fizik va boshqa ko'plab texnik sohalarda ishlatilmoqda. Ushbu platforma matematik, fizik va muhandislik masalalarini yechishda qulay vosita bo'lib, foydalanuvchilarga ilmiy va texnik hisob-kitoblarni aniq va tez bajarishga yordam beradi. Maple algebradan tortib, differensial tenglamalar, statistik tahlil va grafik chizishgacha bo'lgan ko'plab matematik operatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi.

Bu platformadan foydalanuvchilar dastlabki 15 kun davomida bepul foydalanishlari mumkin bo'ladi. 1 yillik obuna narxi esa 75 \$ dan boshlanadi.

Maple

Maple sizning kompyuteringizga mutaxassis matematiklarning muammolarini hal qilish qobiliyatini olib keladi. Yuz minglab talabalar matematikaning deyarli barcha sohalarida, jumladan hisob, algebra, differensial tenglamalar, chiziqli tizimlar, statistika, chiziqli algebra, geometriya va boshqalarda muvaffaqiyatga erishishda yordam berish uchun Maple-ga tayanadilar!

- Topshiriqni topshirishdan oldin mexanik xatolarni toping va tuzating.
- Tasvirlash qiyin bo'lgan muammolar va yechimlarni interfaol sujjetlar va animatsiyalar yordamida tasavvur qiling.
- Matematik tushunchalarni tasavvur qilish va o'rganishga yordam berish uchun maxsus mo'ljallangan interfaol vositalar yordamida tushunishingizni tez, yaxshilang.

Maple ko'pgina grafik kalkulyatorlarga qaraganda arzonroq va u ko'proq ishlaydi!

Yiliga \$75
Istalgan vaqtda bekor qiling
HOZIR XARID QILISH

• Nimalar kiritilgan?

Maple platformasini ishga tushurish uchun <https://www.maplesoft.com/products/StudentApps/> saytiga yoki Play Market va app Store orqali mobil ilovasini yuklab olishingiz mumkin. Biz bu maqolamizda yuqorida ko'rsatilgan saytdan foydalanamiz. Platformaga kirgandan so'ng quyidagi oyna ochiladi:

Maplesoft

Hisoblash uchun onlayn kalkulyatorlar

- Integratsiya: $\int f(x) dx$
- Differentsiatsiya: $\frac{d}{dx} f(x)$
- Ceklash: $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$
- To'rtburchaklar yordamida aylana maydoniga yaqinlashish: $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} \sum_{k=1}^n \sqrt{x^2 - y^2} \sin \frac{k\pi}{n}$
- Taylor polinomining yaqinlashuvi: $0.5, \frac{\pi}{2}, \frac{3\pi}{2}$
- Aniq integratsiya: $\int_a^b f(x) dx$
- Minimallar va maksimalar: $x^2 + 2x + 1$ Maximize [36., [x=5.0]]
- Laplas o'zgarishi: $\mathcal{L}\left\{\frac{e^t \sin(t)}{1 - (t-1)^2 + 1}\right\}$
- Teskari Laplas konvertatsiyasi: $\mathcal{L}^{-1}\{Inverse\}$ $1 - 2 \cos(t) + \sin(t)$
- Differensial tenglamalarni yechish: $y'' - 2y' + 1 = \sin(x)$
- Made with Maple
- Android va iOS uchun bepul Maple: $\sqrt{\frac{dx}{f(x) \pi}}$

Maple dasturiy platforma qiyin mavzularni o‘zlashtirish, masalalarni hal qilish, matematik, fizik va boshqa aniq fanlarni o‘zlashtirish samaradorligini oshiradi. Keling, bu platformadan foydalanib ba’zi misollarni yechimini topib ko‘raylik.

Misol. Maple platformasida $\int \frac{x}{x^8-1} dx$ integralni hisoblang.

Yechish. Yuqorida ko‘rsatilgan rasmdan o‘zimizga kerakli bo‘limni tanlab olamiz va berilgan misolni kiritamiz:

Misolni shartini kiritgandan so‘ng **integrate** tugmasini bosish orqali natijani olishimiz mumkin bo‘ldi. Demak, javob: $\frac{\ln(x-1)}{8} + \frac{\ln(x+1)}{8} - \frac{\ln(x^2+1)}{8} + C$.

Misol. Maple dasturiy platformasidan foydalanib $\begin{pmatrix} 3 & 8 & 12 \\ 6 & 14 & 21 \\ 9 & 11 & 5 \end{pmatrix}$

matritsaning determinantini hisoblang.

Yechish. Maple platformasidan **Matrix Determinant** bo‘limini tanlab yuqoridagi matritsani kiritamiz va **Determinant** tugmasini bosib matritsa determinantini hisoblashimiz mumkin:

Bundan ko‘rinadiki, berilgan matritsaning determinanti $D = 69$ ga teng ekan.

Ushbu platforma talabalarning murakkab masalalarni yechishdagi bilimlarini tekshirish, tahlil qilish imkoniyatlarini beradi. Maple dasturi

talabalarning bilimlari yanada oshishi mustahkamlanishida juda katta ahamiyat kasb etadi. Lekin, ushbu platformadan to'g'ri foydalanish maqsadga muvofiq bo'lar edi. Ushbu platformadan bilimlarni mustahkamlash, tahlil qilish va yangi bilimlarni egallash uchun ishlatish, bilimimizni oshirishda samarali natija beradi.

Xulosa

Maple platformasi matematika fanini o'rganishda samarali vositalardan biri bo'lib, bu dastur yordamida murakkab matematik hisoblashlarni soddalashtirish, turli matematik modellar va grafiklarni yaratish imkoniyatlari mavjud. Ushbu platforma orqali talabalar va tadqiqotchilar algebraik hisoblashlar, differensial tenglamalar, integral va matritsalar bilan ishlashda sezilaril darajada qulaylikka ega bo'ladilar. Shuningdek, Maple ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan uyg'unlashtirishga yordam beradi. Maple platformasidan foydalanish nafaqat matematik masalalarni tez va to'g'ri yechish, balki ularni tahlil qilish va tadqiqot faoliyatida kengroq imkoniyatlar yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umirzaqova, Kamola Oripjanovna. "PERIODIC GIBBS MEASURES FOR HARD-CORE MODEL." Scientific Bulletin of Namangan State University 2.3 (2020): 67-73.

2. Xakimov, R. M. (2019). IMPROVEMENT OF ONE RESULT FOR THE POTTS MODEL ON THE CALEY TREE. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 1(6), 3-8.

3. Qahramon o'g, O. K. I., Hasanboy o'g, J. R. A., & Hasanboy o'g, X. J. R. (2024). ANIQ INTEGRAL YORDAMIDA BA'ZI BIR LIMITLARNI HISOBLASH METODLARI. JOURNAL OF THEORY, MATHEMATICS AND PHYSICS, 3(6), 23-27.

4. Уктамалиев, И. К. "О предгеометриях конечно порожденных коммутативных полугрупп." МАЛЬЦЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ. 2022.

5. Уктамалиев, И. К. "О числе счётных моделей аддитивной теории натуральных чисел." (2022): 14-14.

6. Уктамалиев, И. К. О РАСПРЕДЕЛЕНИЯХ СЧЕТНЫХ МОДЕЛЕЙ ТЕОРИЙ МОНОИДОВ НАТУРАЛЬНЫХ ЧИСЕЛ. с Composite authors, 2023 с Novosibirsk State Technical University, 2023, 151.